

Schrijf Vaardig

deel

1

2

3

Methode met grammaticale
opbouw voor anderstaligen

Marilene Gathier

uitgeverij
coutinho

Webondersteuning

Bij dit boek hoort een website met extra materiaal. Deze is te vinden via www.coutinho.nl/schrijfvaardig.

Ga naar www.coutinho.nl/schrijfvaardig en klik op 'boek 1'. Maak een Coutinho-account [k__i_ccI_AmsrjI_fm+_aamsI_r__I _jq_hc_bgc_I me_I_gcr_fc`r cl\\_jme\\_gI](mailto:k__i_ccI_AmsrjI_fm+_aamsI_r__I _jq_hc_bgc_I me_I_gcr_fc`r cl_jme_gI),

Voorwoord

Schrijf Vaardig is een methode schrijfvaardigheid met een grammaticale opbouw. De methode is geschreven voor hoger opgeleide anderstaligen die Staatsexamen NT2 programma I of II willen doen of een vergelijkbaar schriftelijk taalniveau willen bereiken. De methode kan ook gebruikt worden door volwassen mbo-studenten (bbl) met een anderstalige achtergrond.

Schrijf Vaardig bestaat uit drie delen.

Deel 1 is voor cursisten die naar Staatsexamen programma I of niveau B1 toe willen werken. In dit deel worden grammaticale onderwerpen behandeld.

Deel 2 is geschreven als voorbereiding op beide Staatsexamens en behandelt alle aspecten van schrijfvaardigheid die niet onder grammatica vallen.

Deel 3 is voor cursisten die Staatsexamen programma II willen doen of niveau B2 willen bereiken. In dit deel zijn weer grammaticale onderwerpen te vinden. Daarnaast bevat deel 3 onderwerpen die naar Meijerink 3F toewerken (zie voor meer informatie de inleiding voor docenten).

In een overzicht:

	Vanaf A2 naar niveau B1 / Staatsexamen I / examen Nederlands mbo niveau 3	Vanaf B1 naar niveau B2 / Staatsexamen II / Meijerink 3F / examen Nederlands mbo niveau 4
Deel 1	Grammatica, de basis	
Deel 2	Overige aspecten van schrijfvaardigheid	Overige aspecten van schrijfvaardigheid
Deel 3		Grammatica, het vervolg / Meijerink 3F

Schrijf Vaardig is veel meer dan een examentrainer, waarin verondersteld wordt dat de kandidaat een vereist taalniveau al beheerst. Cursisten kunnen met **Schrijf Vaardig** vanaf taalniveau A2 al beginnen.

De aanleiding voor het ontwikkelen van deze methode was mijn jarenlange ervaring met cursisten die probeerden Staatsexamen I of II te halen. Hun problemen met schrijfvaardigheid waren grotendeels het gevolg van het niet goed beheersen en kunnen toepassen van grammaticale regels. Voor grammaticale correctheid kunnen cursisten

ongeveer een derde van het totale aantal punten krijgen en van alle schrijfproducten (kortere en langere) wordt de grammaticale correctheid beoordeeld.

Waarom een methode alleen gericht op schrijfvaardigheid? In totaalmethodes die toewerken naar Staatsexamen I of II, worden alle vaardigheden wel aangeboden, maar voor veel cursisten wordt er aan schrijfvaardigheid niet gestructureerd genoeg gewerkt. Andere cursisten, zeker hoger opgeleiden die het Nederlands al op hun werk of in sociale contacten gebruiken, hebben zich de mondelinge vaardigheden voor een groot deel al eigen gemaakt, en lezen kunnen ze ook zelf trainen. Maar voor schrijfvaardigheid zijn een gerichte opbouw en feedback nodig. Cursisten die tot deze doelgroep horen, zijn geholpen met **Schrijf Vaardig** en een goede docent.

In het begin van de ontwikkelfase is de opzet van de methode met proefhoofdstukken door zes deskundigen beoordeeld. Hun aanbevelingen heb ik zo veel mogelijk verwerkt. Waar ze elkaar tegenspraken (sommigen vonden bijvoorbeeld dat er te veel theorie was, anderen te weinig), heb ik in overleg met de uitgever een middenweg gezocht.

Schrijf Vaardig is, zoals alle door mij geschreven lesmethodes, helemaal in de lespraktijk ontwikkeld. In totaal hebben ongeveer vijftig cursisten delen van de methode doorlopen. Alle oefenstof is uitgeprobeerd in verschillende staatsexa-

*Nieuwe woorden leren is niet genoeg, je moet weten hoe je ze kan gebruiken op de juiste manier. Dat betreft niet alleen je spreektaal, maar ook je schrijftaal, die nog moeilijker is. Daarom is het belangrijk veel te oefenen: alleen maar schrijven, vragen stellen en duidelijke antwoorden krijgen. En die krijg je, als je **Schrijf Vaardig** doorwerkt. Een examen te halen is niet wat je echt wilt bereiken met al je inspanningen – met je schrijftaal toon je werkelijk wie je bent.*

Edmunda Čepytė, afgestudeerd als docent van de Litouwse taal en literatuur aan de universiteit van Vilnius en deelnemer aan de cursus Schrijfvaardigheid bij De Taalvraag.

mengroepen bij Zadkine Educatie (door mijzelf en enkele collega's) en, na mijn vertrek daar, in lesgroepen van mijn eigen taalbureau, De Taalvraag (www.detaalvraag.nl). Daar geef ik nog steeds een aparte cursus Schrijfvaardigheid, waarin cursisten met veel enthousiasme met de methode werken. Iedereen die bij de Taalvraag met de proefversie van **Schrijf Vaardig** gewerkt heeft, wil ik hartelijk bedanken voor alle kritische opmerkingen en vragen. Ik wil met name de volgende cursisten hier noemen: Iveth Aguilar Vazquez, Edmunda Čepytė, Nadeem Ahmed Chowdry, Akiko Fujii, Nijolė Gardauskienė, Edita

Kerevičienė, Anzhelika Kholod, Judith Maurio Meza, Paramée Traithip en Catia Pereira Nandingna Boer.

*Marilene Gathier, De Taalvraag
Nieuwegein, voorjaar 2012*

Webondersteuning

www.coutinho.nl/schrijfvaardig

Bij dit boek hoort een website met extra materiaal. Hierop vind je digitale versies van een aantal oefeningen uit het boek. Ook de antwoorden (sleutels) van veel oefeningen uit het boek staan op de website. Daarnaast vind je er een toets en extra opdrachten om met de grammaticale termen te oefenen.

Voor docenten is er een docentenhandleiding beschikbaar, waarin ook toetsen bij elk hoofdstuk zijn opgenomen.

Ga naar www.coutinho.nl/schrijfvaardig en klik op 'boek 1'. Maak een Coutinho-account aan en typ vervolgens de unieke code in (deze staat op blz. 2). Met deze code krijg je 24 maanden exclusieve toegang tot het extra materiaal.

Schrijfvaardig deel 1 uitgeverij | c coutinho

welkom
hulp bij inloggen
deel 1
deel 2
deel 3
voor docenten
over de methode
reageren
uitloggen

- Sleutels
- Digitale oefeningen
- Toets grammaticale termen
- Extra oefeningen grammaticale termen
- Beoordelingschema's

Inhoudsopgave

Inleiding voor cursisten	9
Inleiding voor docenten	11
Werkwijzer	18
Correctiecodes	20

1	Woordvolgorde	 23
1.1	Onderwerp en persoonsvorm	23
1.2	De hoofdzin	24
1.3	De hoofdzin als vraagzin	32
1.4	De bijzin	36
2	Verwijswoorden	 41
3	Lidwoorden	 55
4	<i>Niet en geen</i> (de ontkenning)	 61
5	Werkwoordstijden	 69
6	Verbindingswoorden	 93
6.1	Voorwaarde, gewoonte en tijd (<i>als en toen</i>)	94
6.2	Een tijd aangeven	100
6.3	Een tegenstelling aangeven	106
6.4	Een reden aangeven	112
6.5	Oorzaak en gevolg aangeven	117
6.6	Vergelijkingen	122
7	Indirecte rede	 127
8	Bijvoeglijke bijzin	 135
9	Scheidbare werkwoorden	 141
10	Wederkerende werkwoorden	 151
11	De passieve vorm	 157
12	Er	 169

Bijlage – Grammaticale termen	181
-------------------------------	-----

Inleiding voor cursisten

In de methode **Schrijf Vaardig** werk je systematisch aan de opbouw van je schriftelijke taalvaardigheid. Je leert een brief, een e-mail, of een andere tekst te maken met zo weinig mogelijk fouten.

Ik geef zelf al ruim 25 jaar les aan anderstalige cursisten. Veel van hen konden de grammaticale regels eerst niet goed gebruiken. Dit komt doordat je in een totaalmethode (een methode met alle vaardigheden) meestal niet genoeg oefent met schrijfvaardigheid en grammatica.

Bij alle schrijfproducten op het Staatsexamen krijg je punten voor grammaticale correctheid. In totaal is dat ongeveer een derde van al je punten. Als je systematisch aan grammatica en andere onderdelen van schrijfvaardigheid werkt, heeft dat resultaat: 90% van mijn cursisten slaagt in één keer voor schrijfvaardigheid en 97% na één of twee keer examen doen.

Met **Schrijf Vaardig** kun je je goed voorbereiden op de Staatsexamens. In de boeken vind je voorbeeldopdrachten en oefeningen met fouten van andere cursisten. Maar **Schrijf Vaardig** is meer dan een examentrainer, waarbij je het niveau van het examen al moet hebben. Met **Schrijf Vaardig** werk je gericht aan de opbouw van je taalvaardigheid.

Schrijf Vaardig heeft drie delen:

Deel 1 heb je nodig als je taalniveau A2 hebt. Je wilt Staatsexamen I of niveau B1 halen voor schrijfvaardigheid. Of je wilt mbo-examen Nederlands voor niveau 3 doen. In dit deel oefen je met grammaticale onderwerpen. Bijvoorbeeld: woordvolgorde, ontkenningen (*niet* en *geen*), werkwoordstijden, verwijswwoorden (*ze*, *hij*, *er*, enzovoort) en verbindingswoorden (*omdat*, *hoewel*, *toen*, enzovoort).

Deel 2 is voor cursisten tussen taalniveau A2 en B2. In dit deel vind je andere onderwerpen dan grammatica: adequaatheid (Is de inhoud begrijpelijk?), woordgebruik, samenhang en opbouw (de relatie tussen delen van je tekst), tabellen en grafieken, en spelling. Dit alles heb je nodig voor Staatsexamen I en Staatsexamen II, voor het onderdeel schrijfvaardigheid, of voor het mbo-examen Nederlands voor niveau 3 en 4.

Deel 3 heb je nodig als je Staatsexamen II (schrijfvaardigheid) wilt doen of niveau B2 wilt bereiken, of als je mbo-examen Nederlands niveau 4 wilt doen. In dit deel vind je weer grammaticale onderwerpen; het is een herhaling en uitbreiding van de grammatica van deel 1. Ook vind je in dit deel onderwerpen die naar

Meijerink niveau 3F toewerken (de niveaus van Meijerink zijn nieuwe taal-niveaus). Voorbeelden hiervan zijn briefconventies (*Hoogachtend of Groetjes?*) en aantekeningen maken.

In een overzicht:

	Vanaf A2 naar niveau B1 / Staatsexamen I / examen Nederlands mbo niveau 3	Vanaf B1 naar niveau B2 / Staatsexamen II / Meijerink 3F / examen Nederlands mbo niveau 4
Deel 1	Grammatica, de basis	
Deel 2	Overige aspecten van schrijfvaardigheid	Overige aspecten van schrijfvaardigheid
Deel 3		Grammatica, het vervolg / Meijerink 3F

Als je vanaf niveau A2 naar Staatsexamen II wilt werken, heb je dus alle drie delen nodig.

In elk hoofdstuk vind je theorie en oefeningen, eerst gesloten oefeningen (je kunt dan uit antwoorden kiezen) en daarna open oefeningen (je moet de regels dan zelf gebruiken).

In **Schrijf Vaardig** leer je ook te werken met correctiecodes. Je leert je eigen fouten te verbeteren. Dit heeft veel meer resultaat dan als de docent je fouten meteen verbetert. (Dat blijkt uit onderzoek.)

Aan het begin van het boek krijg je informatie over de correctiecodes en de soorten oefeningen. Achter in het boek vind je een overzicht van grammaticale termen (internationale en Nederlandse termen).

De methode is bedoeld voor hoger opgeleide anderstaligen: je moet een middelbare-school- of beroepsopleiding in eigen land gedaan hebben. Ook heb je taalniveau A2 nodig om de teksten te kunnen begrijpen. Wel krijg je bijna alle grammatica vanaf de basis aangeboden.

Je kunt met een dagdeel les en een paar uur huiswerk per week alle drie de delen van **Schrijf Vaardig** in een jaar doorwerken. Je kunt dat in een cursus doen, maar ook alleen. Je hebt dan wel iemand nodig die je schrijfproducten kan controleren.

Bij **Schrijf Vaardig** hoort ook een website. Hier vind je sleutels en toetsen. Ook kun je er veel oefeningen digitaal doen. Voor de website heb je een persoonlijke toegangscode nodig, deze vind je op bladzijde 2 van de boeken.

Veel plezier met je lessen schrijfvaardigheid!

Inleiding voor docenten

De inhoud van Schrijf Vaardig

Schrijf Vaardig bestaat uit drie delen:

Deel 1 is voor cursisten die vanaf niveau A2 naar Staatsexamen I of niveau B1 toe willen werken. In dit deel worden grammaticale onderwerpen behandeld.

Deel 2 is voor cursisten tussen taalniveau A2 en B2 en behandelt alle aspecten van schrijfvaardigheid die niet onder grammatica vallen, zowel voor Staatsexamen I als Staatsexamen II.

Deel 3 is voor cursisten die Staatsexamen II willen doen of niveau B2 willen bereiken. In dit deel zijn weer grammaticale onderwerpen te vinden. Daarnaast bevat deel 3 onderwerpen die naar Meijerink niveau 3F toewerken.

Cursisten kunnen dus kiezen voor deel 1 en deel 2, of deel 2 en deel 3. Cursisten die vanaf A2 naar Staatsexamen II toe willen werken, hebben de stof uit alle drie de delen nodig.

De verschillende niveaus in een overzicht:

Europees Referentiekader (ERK)	Examen NT2	Vergelijkbaar met Meijerink	Examen Nederlands mbo vanaf 2014
A2	Inburgeringsexamen Nieuwkomers	1F	
B1	Staatsexamen I	2F	Niveau 3
B2	Staatsexamen II	3F	Niveau 4

In het volgende schema is aangegeven hoe de verschillende delen van **Schrijf Vaardig** zich verhouden tot deze niveaus. (De gearceerde delen zijn in principe bedoeld voor deze niveaus. Eventueel kan aanvulling op een later moment wenselijk zijn.)

	Vanaf A2 naar niveau B1 / Staatsexamen I	Vanaf B1 naar niveau B2 / Staatsexamen II / Meijerink 3F
Deel 1	Grammatica, de basis	Via toetsen op de website: hiaten opsporen in de basis <i>De aanschaf van deel 1 kan wenselijk zijn.</i>
Deel 2	Overige aspecten van schrijfvaardigheid	Overige aspecten van schrijfvaardigheid
Deel 3	Eventuele aanvulling van Meijerink <i>De aanschaf van deel 3 kan wenselijk zijn.</i>	Grammatica, het vervolg Meijerink 3F

De inhoud van de drie delen toegelicht

Deel 1

In deel 1 wordt aan docenten en cursisten eerst geleerd om te werken met correctiecodes: cursisten leren hun eigen fouten te verbeteren. In het artikel 'De rode pen werkt' door Catherine van Beuningen (promovenda aan de UvA) in het vakblad *Les* (Van Beuningen, 2011) blijkt nog eens uit onderzoek hoe efficiënt het werken met correctiecodes voor de schrijfvaardigheid van tweedetaalleerders is.

Na de introductie van de correctiecodes wordt de basis voor de woordvolgorde gelegd. Dit wordt al in hoofdstuk 1 gedaan, omdat de woordvolgorde steeds terugkomt in de hoofdstukken die volgen. Op deze manier kan gedurende de hele cursus terugverwezen worden naar het eerste hoofdstuk. Daarnaast is het belangrijk de woordvolgorde goed uit te leggen, omdat fouten hierin tot de meest gemaakte fouten onder anderstaligen behoren.

Vervolgens worden de andere aspecten van grammaticale correctheid aangeboden die tot fouten in de schrijfvaardigheid kunnen leiden op niveau B1, zoals verwijswaarden, ontkenningen (*niet* en *geen*) en werkwoordstijden.

Deel 2

Naast het kunnen toepassen van de grammaticale regels worden er bij beide Staatsexamens ook andere aspecten beoordeeld. Deze worden in deel 2 behandeld. Dit deel is geschreven als voorbereiding op zowel Staatsexamen I als Staatsexamen II. Het begint met een herhaling van de correctiecodes (zie deel 1). Vervolgens komt het aspect adequaatheid aan bod, gevolgd door woordgebruik en daarna samenhang en opbouw. (Opbouw wordt weliswaar alleen in Staatsexamen II beoordeeld, maar hangt nauw samen met samenhang. Daarnaast verbetert een goede opbouw ook de adequaatheid van een tekst.) Hierna volgt een hoofdstuk dat geheel gewijd is aan tabellen, diagrammen en grafieken, omdat deze voor veel cursisten een struikelblok blijken te zijn. Als laatste aspect van schrijfvaardigheid bevat dit deel een hoofdstuk over spelling.

Aan het eind van dit tweede deel kan de cursist oefenen met voorbeeldopgaven, waarin hij* leert de verschillende criteria toe te passen. In eerste instantie op het niveau van Staatsexamen I, maar de oefeningen zijn zeker ook leerzaam voor degenen die verder willen naar Staatsexamen II, omdat daarin naast opbouw verder dezelfde aspecten worden beoordeeld. Na deze oefeningen volgt een hoofdstuk waarin de cursisten eerder gemaakte fouten van andere cursisten moeten verbeteren.

Deel 3

Deel 3 begint, net als deel 2, met een herhaling van de correctiecodes. Nu wordt deze herhaling echter gecombineerd met een schrijfpdracht op een hoger niveau.

De eerste hoofdstukken bieden verbreding en verdieping van de grammaticale onderwerpen die eerder voor Staatsexamen I zijn aangeboden, zodat cursisten die Staatsexamen II willen doen goed beslagen ten ijs komen. Hierna volgen voorbeeldopgaven en foutenanalyses op dit niveau.

In de laatste hoofdstukken komen een aantal aspecten van Meijerink aan bod die niet eerder in de methode waren opgenomen. Deze aspecten worden (nog) niet beoordeeld op de Staatsexamens NT2. Het gaat om briefconventies, formulieren invullen, aantekeningen maken, advertenties schrijven en de leesbaarheid van een schriftproduct. Onder de kop 'Verantwoording van de inhoud' licht ik deze aanvulling toe.

Schrijf Vaardig heeft een ondersteunende website. Om deze te kunnen bezoeken is een persoonlijke toegangscode nodig, deze vind je op pagina 2 van de boeken.

De website bevat de volgende onderdelen:

Voor cursisten

- 1 extra oefeningen en een toets waarmee cursisten de grammaticale termen kunnen oefenen;
- 2 sleutels bij elk hoofdstuk;
- 3 digitale versies van de meeste gesloten oefeningen uit de boeken, zodat de cursist ook via de website kan oefenen;
- 4 geluidsfragmenten bij een aantal oefeningen uit deel 2 en 3.

Voor docenten

- een beknopte handleiding voor docenten, waarin ook toetsen bij elk hoofdstuk zijn opgenomen (behalve bij de voorbeeldopgaven, foutenanalyses en hoofdstukken met betrekking tot Meijerink).

* Overall waar alleen de mannelijke vorm gebruikt wordt, zoals 'hij' en 'de cursist', wordt uiteraard ook de vrouwelijke vorm bedoeld.

Doel, doelgroep en leerlast

De methode **Schrijf Vaardig** heeft, zoals eerder gezegd, in eerste instantie als doel de cursist zo goed mogelijk voor te bereiden op het onderdeel schrijfvaardigheid van Staatsexamen NT2, programma I of II. De cursist die de onderdelen, passend bij zijn einddoel, grotendeels doorgewerkt heeft, kan met de voorbeeldopgaven checken of hij klaar is voor het betreffende examen (onderdeel schrijfvaardigheid). De methode is daarnaast bedoeld voor cursisten die geen Staatsexamen NT2 willen doen, maar wel hun schrijfvaardigheid in het Nederlands gedegen willen opbouwen. Ook volwassen mbo-studenten (bbl) op niveau 3 of 4 kunnen profijt hebben van het werken met **Schrijf Vaardig**, zeker degenen met een anderstalige achtergrond.

Als instapniveau van deel 1 wordt verwacht dat de cursist de schriftelijke vaardigheden op taalniveau A2 van het Europees Referentiekader (ERK), of niveau 1F van Meijerink beheerst. Omdat ook bij het beheersen van A2 vaak veel hiaten in de grammaticale opbouw zitten (onder andere bij cursisten die alleen het inburgeringsexamen hebben gedaan), worden vrijwel alle onderdelen van de grammatica vanaf het begin nog eens aangeboden. De methode is in principe bedoeld voor hoger opgeleide anderstaligen: minimaal vereist is een afgeronde middelbareschool- of beroepsopleiding in eigen land.

Schrijf Vaardig kan met een groep doorgewerkt worden, als onderdeel van een cursus voor alle vaardigheden of in een aparte schrijf- en grammaticacursus. De methode kan ook grotendeels zelfstandig doorgewerkt worden, als de cursist voldoende vooropleiding heeft en iemand kan raadplegen die zijn schrijfproducten kan voorzien van correctiecodes en de door de cursist verbeterde versie daarna kan corrigeren.

De leerlast is erg afhankelijk van de voorkennis van de cursist en het aantal hoofdstukken dat hij wil of moet doorlopen. Ook kan de hoeveelheid huiswerk per cursus verschillen. Bij elkaar zijn er in de drie delen 31 hoofdstukken. Als je alle hoofdstukken vanaf A2 naar B2 wilt behandelen en een dagdeel per week aan deze methode besteedt, kun je de gehele methode in een cursusjaar doorlopen.

Opbouw binnen de hoofdstukken

Binnen de hoofdstukken is er een vaste opbouw:

- 1 Een hoofdstuk begint meestal met een klein stukje theorie over de inhoud van het hoofdstuk. Dan volgt een introducerende oefening. Hierin staan de inhoud en betekenis van het (grammaticale) onderdeel centraal (bijvoorbeeld: waarnaar verwijzen de verschillende verwijzwoorden) of moet de cursist zelf een regel ontdekken.
- 2 Daarna wordt de theorie aangeboden in overzichtelijke kaders met voorbeeldzinnen. (Soms slaan we stap 1 over en beginnen we met de theorie.)

- 3 Vervolgens past de cursist de theorie toe in oefeningen, opgebouwd van receptief naar meer productief.
- 4 Aan het eind van een hoofdstuk krijgt de cursist een aantal open schrijfopdrachten waarin hij moet proberen een bepaald geleerd onderdeel toe te passen.

Op de Staatsexamens schrijfvaardigheid moeten cursisten bij de verschijning van deze methode nog schrijven (met pen en papier). Maar vanaf 2013 worden de examens schrijfvaardigheid (in beide programma's) gedigitaliseerd: cursisten kunnen dan een deel van het examen op de computer maken. Dit is veel meer in overeenstemming met de werkelijkheid. Na 2013 zal een steeds groter deel van het – en uiteindelijk het gehele – schrijfexamen via de computer worden afgenomen. Het verdient dan ook aanbeveling om de open schrijfopdrachten in deze methode digitaal te laten maken.

Binnen de methode wordt gewerkt met pictogrammen bij drie verschillende soorten oefeningen:

- gesloten oefeningen, waarvan de cursist de antwoorden zelf met behulp van de sleutel (te printen vanaf de website) kan controleren;
- oefeningen die met een andere cursist gemaakt of nabesproken moeten worden;
- open schrijf oefeningen, die de docent moet nakijken.

Daarnaast zijn deze pictogrammen gebruikt:

- theorie;
- digitale versies van gesloten oefeningen, die de cursist op de website kan maken;
- oefeningen waarbij een geluidsfragment op de website staat (alleen in deel 2 en deel 3).

Verantwoording van de inhoud

In eerste instantie was het idee ontstaan om alleen voor Staatsexamen I een methode schrijfvaardigheid te ontwikkelen. Vooral de cursisten die dit examen doen, hebben vaak te weinig scholing in een grammaticale opbouw gehad. Maar gaandeweg het ontwikkelen en uitproberen van de proefhoofdstukken bleek dat ook cursisten die voor Staatsexamen II oefenen, veel profijt kunnen hebben van een gedegen opbouw van de grammaticale kennis en andere aspecten van schrijfvaardigheid. Hoezeer het werken hieraan resultaat kan hebben, is gebleken uit de examenresultaten van de cursisten die (een deel van) de proefhoofdstukken hebben doorgewerkt en Staatsexamen I of II hebben gedaan. Van de tien cursisten die tot nu toe examen I schrijfvaardigheid hebben gedaan, zijn er negen in één keer geslaagd (90%), de tiende heeft het niet meer overgedaan. Van de twintig cursisten die examen II hebben gedaan, hebben er achttien het examen schrijfvaardigheid in één keer gehaald (90%), de andere twee slaagden bij de tweede poging. Landelijk slaagde in 2009 bij de eerste poging voor examen I 58% en voor examen II 65% (bron: ITTA, 2010).

Zoals eerder gesteld zijn er drie groepen cursisten:

- 1 Sommigen hebben deel 1 en deel 2 van de methode nodig (van niveau A2 naar B1, als voorbereiding op Staatsexamen I of mbo-examen niveau 3).
- 2 Anderen hebben al B1 als ze de methode ontdekken. Zij hebben deel 2 en deel 3 nodig (van niveau B1 naar B2, als voorbereiding op Staatsexamen II of mbo-examen niveau 4). Zo'n cursist – die **Schrijf Vaardig** ontdekt nadat hij al niveau B1 heeft bereikt en door wil naar Staatsexamen II – kan met de toetsen op de website checken bij welke onderwerpen hij nog hiaten heeft, bijvoorbeeld in de spelling of grammaticale kennis. Vervolgens kan hij deze hoofdstukken van deel 1 en/of deel 2 doornemen en daarna met deel 3 beginnen.
- 3 De derde groep bestaat uit cursisten met niveau A2 die naar examen II willen toewerken. Zij moeten eerst een opbouw maken naar B1 en hebben dus de stof van alle drie de delen nodig. Waarschijnlijk kunnen cursisten in deze groep deel 1 wat sneller doorwerken, vanwege hun hogere vooropleiding.

Naast het ontwikkelen van de oefenstof voor de Staatsexamens heb ik van het rapport van de Commissie Meijerink (2009) het onderdeel schrijven doorgenomen. Een paar onderwerpen hieruit (die nog niet in de methode aan bod waren gekomen) heb ik opgenomen in deel 3. Deze onderdelen worden weliswaar niet beoordeeld in de Staatsexamens NT2, maar wij (auteur en uitgever) vonden het toch belangrijk om ze in de methode te verwerken. De doelen van Meijerink worden namelijk in het hele onderwijs opgenomen en wellicht zullen in de toekomst ook de Staatsexamens hierop worden aangepast. De mbo-examens die vanaf seizoen 2013/2014 worden

afgenomen, zijn al afgestemd op de niveaus van Meijerink. Bovendien doet niet iedereen die deze methode doorwerkt Staatsexamen en zijn de doelen van Meijerink wel functioneel. Bijvoorbeeld: het kiezen van de verkeerde briefaanhef (niet beoordeeld bij de Staatsexamens) zou grotere gevolgen kunnen hebben dan het vergeten van een lidwoord in die brief. Alle doelen van schrijven niveau 3F zijn opgenomen, behalve enkele die te ver voerden voor deze methode, zoals het maken van een werkstuk. Omdat 3F parallel loopt met niveau B2 of Staatsexamen II, het einddoel van deel 3, zijn de doelen van dit niveau verwerkt. De doelen van Meijerink zijn aanvullend, daarom is er geen onderscheid meer gemaakt in 2F en 3F.

Achter in de boeken is een lijst met grammaticale termen te vinden die bekend verondersteld worden. De vetgedrukte term is de term die in de methode gehanteerd wordt. De meeste cursisten in de proefgroepen bleken een voorkeur te hebben voor de Latijnse/internationale termen, maar sommige daarvan zijn toch minder gangbaar. Uiteindelijk is bij het kiezen van de Nederlandse of Latijnse/internationale term dezelfde terminologie toegepast als gehanteerd wordt in de ANS (Algemene Nederlandse Spraakkunst, ontwikkeld door de Radboud Universiteit en de Nederlandse Taalunie, zie www.let.ru.nl/ans/e-ans/). Vaak, vooral als een term voor het eerst in een hoofdstuk wordt aangeboden, wordt ook de andere variant nog een keer genoemd. Op de website bij deze methode is een toets te vinden om te kunnen beoordelen in hoeverre de cursist de terminologie beheerst. Mocht het nodig zijn, kan de cursist met oefeningen (ook te vinden op de website) zijn kennis van de termen vergroten.

Bronnen

Beuningen, C. van (2011) De rode pen werkt. In: *Les. Tijdschrift voor het onderwijs aan anders-taligen*, 29 (169). Amsterdam: Uitgeverij Boom.

ITTA (Instituut voor Taalonderzoek en Taalonderwijs Anderstaligen) (2010) *Staatsexamen NT2 op de arbeidsmarkt*, 25. Amsterdam: ITTA.

Commissie Meijerink (2009) *Referentiekader Taal en Rekenen*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Werkwijzer

Theorie staat in een lichtblauw kader. In de balk met het pictogram staat over welk onderwerp het gaat. Lees de theorie eerst goed. Ook als de docent het behandeld heeft, lees je de theorie nog een keer. Beslis dan of alles duidelijk is, voordat je de rest van de oefeningen maakt. Heb je misschien nog vragen voor je docent? Stel deze eerst.

Dan maak je de **oefeningen** die je moet doen. In dit boek vind je verschillende soorten oefeningen. Sommige oefeningen kun je invullen in het boek. Voor andere moet je een schrift gebruiken. Een aantal opdrachten moet je op een apart papier maken. Sla dan bij het schrijven steeds een regel over. Zo is er meer ruimte om de fouten te verbeteren.

Als je de oefening zelf of met een andere cursist kunt controleren, doe je dat.

Op de pagina hiernaast vind je de betekenis van de pictogrammen bij de oefeningen.

- 8 _____ woning heeft _____ kamer(s) en _____.
- 9 _____ is _____ (wel / niet) tevreden met _____ woning, omdat _____.
- 10 _____ wil nog in Nederland blijven zolang _____.

Andere verwijswwoorden

Je kunt ook een **bijwoord** (adverbium) gebruiken als verwijswoord, om te verwijzen naar een **plaats** of een **tijd**.

Bijvoorbeeld:

- Hier heb ik een foto van vroeger. Mijn hele gezin staat erop. We staan voor ons huis. Ik heb er gewoond tot ik het huis uit ging. Onze fietsen staan ook op die foto en wij staan er naast. Daar staat mijn moeder. Achter op haar fiets zit een kinderzitje. Mijn kleine broertje Tom zit erin. We gingen die dag dus fietsen. Toen vond iedereen een dagje fietsen heel leuk. Nu verwachten kinderen meestal meer van een dagje uit. Wij gaan ook weleens een dag fietsen met ons gezin. Maar dan willen ze wel een leuke bestemming hebben, zoals een zwembad. Daar blijven we dan ook een paar uur.

Let op: voorzetsel + ding > er + voorzetsel (zie ook hoofdstuk 12 – er).

- Zie je de foto? Mijn hele gezin staat erop. Mijn ouders staan er ook op.

Oefening 8

 Kies het juiste verwijswoord.

- 1 _____ heb ik een brief van mijn oma. (hier / daar / deze / die)
- 2 _____ brief schreef ze voor mijn tiende verjaardag. (hier / daar / deze / die)
- 3 _____ is dus in de vorige eeuw geschreven. (hier / daar / die / toen)
- 4 _____ schreven de mensen elkaar nog brieven. (nu / toen / dan)
- 5 In _____ tijd sturen de mensen bijna geen brieven meer per post. (deze / die)

Website

Op www.coutinho.nl/schrijfvaardig vind je:

- de antwoorden van een aantal oefeningen (de sleutel);
- digitale versies van een aantal oefeningen;
- extra oefenmateriaal bij de grammaticale termen.

Voor deze oefening moet je een schrift gebruiken.

woordvolgorde ■ 1

 Oefening 18

Maak van twee zinnen één zin. Doe dit steeds op twee manieren.

Bijvoorbeeld:

Mijn vriendin is ziek. / Ik moet mijn vriendin bellen.

Omdat mijn vriendin ziek is, moet ik haar bellen.

Ik moet mijn vriendin bellen, omdat zij ziek is. (.... want zij is ziek.)

- 1 Mijn zoon mag tv kijken. Zijn huiswerk is klaar.
- 2 Het regent de hele zondag. Ik verveel me.
- 3 Mijn schoonvader woont in een verzorgingshuis. Hij is niet zo eenzaam meer.
- 4 We moeten zo veel huiswerk maken. Ik heb geen tijd meer voor leuke dingen.
- 5 We hadden de boodschappen gedaan. Ik zette een lekkere pot thee.

 Oefening 19

Maak de zinnen af.

- 1 Als _____, ben ik teleurgesteld.
- 2 Nadat _____, was ze doodmoe.
- 3 Toen ik dat nieuws hoorde, _____
- 4 Voordat ik die film ga kijken, _____
- 5 Als _____
- 6 Toen _____
- 7 Sinds _____
- 8 Zodra _____

Kijk je antwoorden na met de sleutel (deze vind je op de website).

Je kijkt de oefening na, voordat je de volgende maakt. Begrijp je niet alle fouten, of heb je vragen voor de docent? Kruis die items dan aan.

Schrijfopdracht, laat deze na-kijken door je docent (als de antwoorden niet in de sleutel staan). De docent zet correctiecodes in je opdracht. Daarna verbeter je de fouten. Dan kijkt de docent de opdracht nog een keer na.

Maak of bespreek de oefening **met een andere cursist**.

In dit kader vind je **theorie**.

Deze oefening kun je ook digitaal maken **op de website**.

Het **geluidsfragment** dat bij deze oefening hoort, kun je beluisteren op de website.

Bij het **Staatsexamen** mag je een woordenboek gebruiken. Dit kan een tweetalig woordenboek zijn of een Nederlands woordenboek. Je kunt het bijvoorbeeld gebruiken in de volgende situaties:

- Je weet niet zeker of dit het juiste woord is in je zin.
- Je twijfelt over de spelling van een woord.
- Je zoekt een vorm van een werkwoord in het perfectum.

Vanwege de tijd kun je natuurlijk niet te veel opzoeken.

Correctiecodes

Code	Betekenis	Voorbeeld	Goede zin
? (voor de zin of zinnen)	Het is niet duidelijk voor de lezer wat je bedoelt. (niet adequaat)	Ik vond die paarse jas niet zo mooi. ? Daarom heb ik toch de paarse gekocht.	Ik vond die paarse jas niet zo mooi. <i>Maar ik heb</i> toch de paarse gekocht. (Of: Ik vond die paarse jas mooi. Daarom heb ik de paarse gekocht.)
✓ (in de regel)	Je bent een woord of meer woorden vergeten.	Ik heb [✓] heleboel fouten.	Ik heb <i>een</i> heleboel fouten.
X (voor de zin)	Je hebt een woord te veel geschreven in deze zin.	X Ik wil dat graag te leren.	Ik wil dat graag leren.
	Een woord of zinsdeel staat op de verkeerde plaats.	Ik heb gemaakt <u>de toets</u> .	Ik heb <i>de toets</i> gemaakt.
— (onder het woord)	Je hebt de verkeerde vorm gebruikt.	Hij <u>lopen</u> naar school. Hij heeft een brief <u>geschrijft</u> .	Hij <i>loopt</i> naar school. Hij heeft een brief <i>geschreven</i> .
S (boven het woord)	De spelling van het woord is niet goed.	^S Hij antwoord op de ^S vrag.	Hij <i>antwoordt</i> op de <i>vraag</i> .
W (boven het woord)	Je hebt het verkeerde woord gebruikt.	^W Lieve mevrouw De Boer, ^W Ik heb uw reclame in de krant gelezen.	<i>Geachte</i> mevrouw De Boer, Ik heb uw <i>advertentie</i> in de krant gelezen.
~~~~~ (onder het woord of zinsdeel)	Verander de hele constructie, zeg het op een andere manier.	Ik ga een poging voor de ~~~~~ toets proberen. ~~~~~	Ik ga <i>de toets doen</i> . (of: Ik ga <i>proberen de toets te doen</i> .)
→ (voor het woord of zinsdeel)	Verbeter iets aan de samenhang.	Ik heb geen tijd. → Ik kom niet. → Ik kom morgen wel. → Kunt u het huiswerk doorgeven?	Ik heb vandaag geen tijd <i>om</i> naar de les <i>te</i> komen, <i>maar</i> ik kom morgen wel. Kunt u <i>dus</i> het huiswerk doorgeven?

Oefening 1

Kijk naar de volgende opdracht en het schrijfproduct van een cursist.

Je hebt al twee maanden geen reiskostenvergoeding gehad op je werk, maar je hebt er wel recht op.

- Maak in een brief aan de afdeling Personeelszaken het probleem duidelijk.
- Maak duidelijk dat je bewijzen hebt.
- Vraag om een reactie.

De cursist heeft dit geschreven:

Geagte mevrouw De Jong,
Ik hebt al twee manden gekregen geen rijskostenvergoeding.
Met de post deze brief, want ik heb wel recht op.
Ik sturen uw als het beweis een print van mij loonstrok en een verklaring dat ik heb recht op. Kunt u mijn te laten weten, wanneer krijg ik weer salaris?
Met vriendelijke groetjes,
Hanife Osman

De docent heeft de brief verbeterd met codes.

^S
Geagte mevrouw De Jong,

Ik hebt al twee manden ^Sgekregen^S geen rijskostenvergoeding.

Met de post deze brief, want ik heb^V wel recht op.

X Ik sturen uw als het bewis^S een print van mij loonstrok^S en een verklaring dat ik ^Vheb
?X recht op. Kunt u mijn te laten weten, wanneer krijg ik weer salaris?

^S Met vriendelijke groetjes, ^W

Hanife Osman

Schrijf de brief nu zonder fouten.

Oefening 2

Je kunt niet naar de les komen. Schrijf een mail aan je docent.

- Schrijf in de mail wanneer je niet naar de les kunt komen.
- Schrijf in de mail waarom je niet naar de les kunt komen.
- Bedenk nog een vraag voor je docent.

Denk ook aan een goede aanhef (begin van je mail) en afsluiting (eind van je mail).
Je krijgt je opdracht terug met correctiecodes. Verbeter je mail daarna.

1

woordvolgorde

1.1 Onderwerp en persoonsvorm

Onderwerp en persoonsvorm, enkelvoud en meervoud

Elke zin heeft een **onderwerp** (subject).

Een onderwerp is een persoon of ding.

- *Het boek ligt daar.*
- *In de vakantie gaan we verhuizen.*

Naast het onderwerp staat de **persoonsvorm** (finiete verbum).

Dat is het eerste **werkwoord** (verbum) in de zin.

- *Het boek ligt daar.*
- *In de vakantie gaan we verhuizen.*

De zin staat in het **enkelvoud** (singularis) of **meervoud** (pluralis).

Het enkelvoud is voor één persoon of ding.

- *Het boek ligt daar.*

Het meervoud is voor meer personen of dingen.

- *De boeken liggen daar.*

Als het onderwerp in het enkelvoud staat, staat de persoonsvorm ook in het enkelvoud. Als het onderwerp in het meervoud staat, staat de persoonsvorm ook in het meervoud.

onderwerp enkelvoud	→	persoonsvorm enkelvoud
onderwerp meervoud	→	persoonsvorm meervoud

Oefening 1

Omcirkel het onderwerp. Zet een streep onder de persoonsvorm.

- 1 In het weekend maak ik het huiswerk voor de hele week.
- 2 Meestal moeten we een paar grammaticaoefeningen maken.
- 3 De grammatica van het Nederlands is voor een buitenlander moeilijk te leren.
- 4 Voor mij is de zinsvolgorde het moeilijkst.
- 5 De persoonsvorm moet ik op de tweede plaats in de zin zetten.
- 6 Bijvoorbeeld in het Engels is dat heel anders.
- 7 Daarom vindt een buitenlander de Nederlandse grammatica vaak moeilijk.
- 8 Mijn docent heeft het wel goed uitgelegd.
- 9 De theorie begrijp ik ook wel.
- 10 Maar de praktijk is toch een stuk moeilijker!

Oefening 2

De zinnen 1, 5, 7, 8 en 9 van oefening 1 staan in het enkelvoud. Zet deze zinnen nu in het meervoud.

ik → we; maak → maken; docent → docenten

Bijvoorbeeld:

Ik loop naar school. – We lopen naar school.

1.2 De hoofdzin

Hoofdzinnen en bijzinnen

Er zijn twee soorten zinnen: hoofdzinnen en bijzinnen.

De **hoofdzin** is het belangrijkste, de **bijzin** geeft extra informatie.

hoofdzin

Ik wil deze lessen volgen,

bijzin

omdat ik mijn schrijfvaardigheid wil verbeteren.

De woordvolgorde in de hoofdzin

In de hoofdzin staat de **persoonsvorm** op de tweede plaats in de zin. (Niet in een vraagzin.)

De **andere werkwoorden** kun je achteraan in de zin zetten. Het kan ook anders, maar achteraan is altijd goed.

Er zijn twee manieren.

1 De hoofdzin begint met het onderwerp:

onderwerp	persoonsvorm	rest	werkwoord(en)
We	gaan	in de vakantie naar Friesland	verhuizen.

2 De hoofdzin begint met een ander zinsdeel (**inversie**):

rest	persoonsvorm	onderwerp	rest	werkwoord(en)
In de vakantie	gaan	we	naar Friesland	verhuizen.

De persoonsvorm staat dus steeds op de tweede plaats!

Oefening 3

Zet de woorden in de juiste volgorde. Doe dit steeds op twee manieren.

- 1 naar Nederland – Lizeth – twee jaar geleden – gekomen – is
- 2 is – hier – met een Nederlandse man – ze – getrouwd
- 3 heeft – tijdens een vakantie – ze – haar man – ontmoet
- 4 op elkaar – werden – Lizeth en haar man – al snel – verliefd
- 5 Lizeth – moest – voor haar komst naar Nederland – een examen Nederlands – doen
- 6 niet zo moeilijk – ze – dat examen – vond
- 7 haar taalniveau – toch – in Nederland – was – nog te laag
- 8 ze – daarom – volgt – nu – een cursus Nederlands
- 9 daarna – aan de universiteit – ze – wil – gaan studeren
- 10 Lizeth – in elk geval – heeft – plannen genoeg – voor de komende jaren

Oefening 4

Vul zelf een goede persoonsvorm in.

Kies een vorm in het presens (onvoltooid tegenwoordige tijd).

- 1 Mehmet _____ twee avonden per week naar school.
- 2 Hij _____ een cursus voor het Staatsexamen.
- 3 Vorig jaar _____ hij inburgeringsexamen gedaan.
- 4 Overdag _____ hij als postbode.
- 5 Dat _____ hij wel leuk werk.

- 6 Hij _____ veel buiten voor zijn werk.
- 7 Toch _____ hij dit werk niet blijven doen.
- 8 In Turkije _____ hij voor ingenieur gestudeerd.
- 9 Dat werk _____ hij ook weer in Nederland gaan doen.
- 10 Hij _____ een paar keer gesolliciteerd, maar nog geen baan gekregen.
- 11 Bij de meeste bedrijven _____ ze:
- 12 'Uw Nederlands _____ nog niet goed genoeg.'
- 13 Daarom _____ hij eerst zijn Nederlands verbeteren.
- 14 Veel buitenlanders _____ hetzelfde probleem.
- 15 Ook al _____ je in je eigen land gestudeerd,
- 16 toch _____ het moeilijk om een baan te vinden die bij je niveau past.
- 17 Vaak _____ je op een lager niveau beginnen.
- 18 Later _____ je dan misschien promotie maken.

Oefening 5

Maak deze zinnen op de juiste manier af.

- 1 Mijn docent _____
_____
- 2 In dit lokaal _____
_____
- 3 Tijdens de les _____
_____
- 4 Het huiswerk _____
_____
- 5 De cursist naast me _____
_____

- 6 Ik wil _____
_____
- 7 Na deze cursus _____
_____
- 8 We hebben _____
_____
- 9 In de vakantie _____
_____
- 10 Over een jaar _____
_____

Hoofdzinnen met een voegwoord

Met een **voegwoord** (conjunctie) kun je van twee zinnen één zin maken.

Bijvoorbeeld:

- Ik kan niet naar school. Ik ben ziek. →
- Ik kan niet naar school, *want* ik ben ziek.

Na de volgende voegwoorden is de woordvolgorde hetzelfde als in een enkele hoofdzin:

en – maar – of – want – dus

Ze krijgt een telefoontje in de les,

voegwoord	onderwerp	persoonsvorm	rest	werkwoord(en)
<i>want</i>	haar kind	is	plotseling ziek	geworden.
<i>en</i>	niemand	kan	haar kind	ophalen.

Na al deze voegwoorden (*en – maar – of – want – dus*) kan er ook **inversie** komen, als de 'rest' direct na het voegwoord komt.

Ik weet het huiswerk niet,

voegwoord	rest	persoonsvorm	onderwerp	rest	werkwoord(en)
<i>want</i>	gisteren	ben	ik	niet in de les	geweest.

Ik ben niet in de les geweest,

voegwoord	rest	persoonsvorm	onderwerp	rest	werkwoord(en)
maar	nu	wil	ik	het huiswerk wel	maken.

Let op: de persoonsvorm staat dus na deze voegwoorden (*en – maar – of – want – dus*) op de tweede plaats, zoals in alle hoofdzinnen. Je begint pas na het voegwoord te tellen.

Let op: met het voegwoord *dus* kun je ook inversie krijgen zonder de 'rest' na het voegwoord. *Bijvoorbeeld:*

- Ik ben ziek, *dus* ik kom vandaag niet. (zonder inversie)
- Ik ben ziek, *dus* vandaag kom ik niet. (met inversie, 'rest' direct na het voegwoord)
- Ik ben ziek, *dus* kom ik vandaag niet. (met inversie, zonder 'rest' direct na het voegwoord)

Oefening 6

Zet de juiste zinsdelen bij elkaar. Let op de betekenis!

Er komt een nieuwe cursist in de groep. De docent geeft hem eerst een toets om zijn niveau te bepalen.

1 De nieuwe cursist moet een toets doen <i>en</i>	a de docent wil zijn niveau weten.
2 De nieuwe cursist moet een toets doen, <i>maar</i>	b hij moet ook een formulier invullen.
3 De nieuwe cursist moet een toets doen, <i>dus</i>	c hij moet vandaag tijd vrijmaken.
4 De nieuwe cursist moet een toets doen, <i>want</i>	d hij heeft daar vandaag geen tijd voor.
5 De nieuwe cursist moet een toets doen, <i>of</i>	e hij moet een certificaat van zijn niveau laten zien.

Oefening 7

Maak van deze woorden één zin.

Gebruik het juiste voegwoord (*en – maar – want – of – dus*).

Begin met het woord met de hoofdletter.

Bijvoorbeeld:

Morgen – wat later – ik – kom

+ ik – een afspraak – bij de tandarts – heb

Morgen kom ik wat later, *want* ik heb een afspraak bij de tandarts.

- 1 Vanavond – naar een verjaardag – moeten – we
+ hebben – we – helemaal – geen zin
- 2 Zondag – we – in het bos – wandelen – gaan –
+ we – de hele dag – thuis – blijven
- 3 Zaterdag – moet – huiswerk – maken – ik
+ ook nog – moet – boodschappen – doen – ik
- 4 Hij – druk – bezig – met sollicitaties – is
+ pas – hij – ontslagen – is
- 5 Hij – naar de tandarts – morgen – eerst – moet
+ hij – wat later – op zijn werk – komt

Oefening 8

Maak de zinnen af.

- 1 Ik volg deze cursus, want _____
- 2 Ik volg deze cursus, maar _____
- 3 Ik volg deze cursus en _____
- 4 Ik volg deze cursus, dus _____
- 5 Hij is gisteren niet op school geweest, want _____
_____
- 6 Hij is gisteren niet op school geweest, maar _____
_____
- 7 Hij is gisteren niet op school geweest, dus _____
_____
- 8 Haar zoon zit op de basisschool en _____
_____
- 9 We kunnen eerst het huiswerk bespreken, of _____
_____
- 10 Je moet kiezen: je blijft in deze groep, of _____
_____

Oefening 9

Maak de zinnen af. Let op: soms moet je inversie gebruiken.

- 1 We gaan zaterdag naar het strand, want _____
_____
- 2 We gaan zaterdag naar het strand. Daarom _____
_____
- 3 Het wordt zondag mooi weer. Waarschijnlijk _____
_____
- 4 Het wordt zondag mooi weer, maar _____
_____
- 5 Het wordt zondag mooi weer.
Eerst _____
Daarna _____
- 6 Het wordt zondag mooi weer. Misschien _____
_____
- 7 Ik bel je morgen wel even, of _____
_____
- 8 Ik bel je morgen wel even. Dan _____
_____
- 9 Eerst kwam er een vervelend telefoontje. Toen _____
_____
- 10 Er kwam een vervelend telefoontje en _____
_____

Oefening 10

Vul de informatie in achter de (voeg)woorden.

Mijn burens hebben twee kinderen en een hond.

Mijn buren zelf zijn aardige mensen, want _____

Maar hun kinderen _____

en _____

Hun hond is ook vervelend, want _____

Daarom _____

Oefening 11

Schrijf twee kaarten.

Kaart 1: deze kaart zie je hieronder. Maak de zinnen af op de lijnen op de kaart.

Kaart 2: vraag een voorbeeldkaart aan je docent of koop een kaart. Schrijf een paar zinnen, bijvoorbeeld over een vakantie. Stuur de kaart daarna aan een cursist of aan je docent. Je kunt de zinnen eerst oefenen in je schrift.

Hoi Erica,
We zitten hier in
een bungalow op
de Veluwe.
Het weer is niet zo
best, maar _____
_____
We komen zaterdag
al naar huis, want
_____
_____Ik bel je
dan! Groetjes,
Marieke

1

Erica van der Stad
Wilgenhof 115
3732 AK Zeist

www.intpost.nl

1.3 De hoofdzin als vraagzin

Vraagzinnen

Vraagzinnen kunnen op twee manieren beginnen:

- 1 met de **persoonsvorm**:
  - Ga jij morgen naar school?
- 2 met een **vraagwoord**:
  - Wat ga je morgen doen?

Vraagwoorden zijn:

wie – wat – waar – waarom – welk(e) – wanneer – hoe – hoeveel

Een vraag die met de **persoonsvorm** begint, kun je met 'ja' of 'nee' beantwoorden.

Een vraag die met een **vraagwoord** begint, kun je niet met 'ja' of 'nee' beantwoorden.

Woordvolgorde in de vraagzin

In de vraagzin staat het **onderwerp** achter de **persoonsvorm**:

(vraagwoord)	persoonsvorm	onderwerp	rest	werkwoord(en)
	Hebben	jullie	het huiswerk allemaal	gemaakt?
Waarom	wil	je	haar vandaag niet	bellen?
Wat	moeten	we	zaterdag	doen?

In zinnen met *wie*, *wat*, *welk(e)* en *hoeveel* is het vraagwoord soms zelf (deel van) het onderwerp.

Na de persoonsvorm krijg je dan vaak het woordje *er*.

vraagwoord = onderwerp	persoonsvorm	rest	werkwoord(en)
Wie	heeft	er net voor mij	gebeld?
Welke cursisten	moeten	(er) hun schrijfpodracht nog	inleveren?

Oefening 12**Vul het juiste vraagwoord of de juiste persoonsvorm in.**

Vraag	Antwoord
1 _____ is de docent van jullie groep?	Hatice.
2 _____ is jullie docent geboren?	In Turkije.
3 _____ ze dan wel goed genoeg Nederlands spreken om docent te zijn?	Ja, zeker wel.
4 _____ kan dat dan?	Ze is vanaf haar zesde jaar in Nederland.
5 _____ opleiding heeft ze dan gedaan?	Lerarenopleiding Nederlands.
6 _____ jullie docent er nog niet?	Nee, ze staat nog in de file.
7 _____ zijn jullie met de cursus begonnen?	Twee maanden geleden.
8 _____ jullie al een niveautoets gedaan?	Ja, aan het begin van de cursus.
9 _____ is je niveau dan?	Ik heb nu niveau A2.
10 _____ huiswerk heb je voor deze cursus?	Elke week heb ik wel een uur of vier werk.
11 _____ dat niet te veel voor je?	Nee, ik maak het vooral in het weekend.
12 _____ doe je deze cursus eigenlijk?	Omdat ik verder wil studeren in Nederland.

Oefening 13**Maak goede vragen bij de antwoorden.**

1 _____ ?

Ja, ik kom vanavond thuis eten.

2 _____ ?

Nee, ik vind het huiswerk moeilijk.

- 3 _____ ?
Nee, Maria komt uit Chili.
- 4 _____ ?
Ja, de docent heeft mij ook gebeld.
- 5 _____ ?
Nee, haar kinderen zijn het huis al uit.
- 6 _____ ?
Ja, dat vind ik lekker.
- 7 _____ ?
Nee, die vind ik niet aardig.
- 8 _____ ?
Omdat ik voor het examen wil slagen.
- 9 _____ ?
Van 7 uur tot 10 uur.
- 10 _____ ?
Op dinsdag hebben we les van Jeanette.
- 11 _____ ?
Meestal zijn dat er ongeveer 15.
- 12 _____ ?
Hun docent heet Hilly.
- 13 _____ ?
O, die zitten in mijn tas.
- 14 _____ ?
Die groene appels, graag.
- 15 _____ ?
Als de les afgelopen is.

Oefening 14**Schrijf een briefje.**

Je moet vandaag naar de les. Je huisgenoot komt thuis als jij al weg bent. Begin je briefje met een inleidende zin. Vraag je huisgenoot dan drie dingen te doen thuis.

Bijvoorbeeld: Wil jij de vuilnis nog even buiten zetten?

Schrijf dan nog een afsluitende zin.

Lieve _____

_____

_____

_____

_____

Tot vanavond!

_____

Oefening 15**Interview een andere cursist.**

Maak tien vragen voor hem of haar. Schrijf het antwoord op in een goede zin. Zet dit in de derde persoon (Hij ... of: Zij ...).

Bijvoorbeeld:

Vraag: 1   Waar kom je vandaan?
 Antwoord: Zij komt uit Litouwen.

1.4 De bijzin

Woordvolgorde in de bijzin

Een **bijzin** is meestal een deel van een langere zin. Een bijzin hoort bij een hoofdzin. In een bijzin staan **alle werkwoorden**, dus ook de **persoonsvorm**, achteraan in de zin.

Hoofdzin	Bijzin			
	(voeg)woord	onderwerp	rest	werkwoord(en)
Ik ga naar school,	omdat	ik	het staatsexamen	wil halen.
Hij zegt	dat	hij	morgen wat later	zal komen.
Daar loopt die man	over wie	ik	je	heb verteld.

Let op: de volgorde van de werkwoorden achter in de bijzin kun je variëren:

- Daar loopt die man over wie ik je *heb verteld*.
- Daar loopt die man over wie ik je *verteld heb*.

Oefening 16

Zet de woorden in de bijzin in de juiste volgorde.

Dorian heeft me net gebeld.

1 Ze zei dat

komt – ze – wat later – naar de les

---

2 Ze kan niet op tijd komen, omdat

ze – eerst – met de dokter – een afspraak – heeft

---

3 Ze zei ook waarom

ze – echt – die afspraak – hebben – vandaag – wil

---

4 Het is namelijk zo dat

al een paar nachten – ze – geslapen – slecht – heeft

5 Dat komt doordat

haar baby – uren – steeds – te huilen – ligt

6 Dat gebeurt steeds nadat

gehad – die baby – een voeding – heeft

7 Ze is nu bang dat

heeft – haar kindje – een voedselallergie

8 Ze hoopt dat

goed – de dokter – onderzoeken – haar baby – zal

9 Nu is het ook nog zo dat

de burens – geklaagd – over het gehuil – hebben

10 Dat zijn die burens die

hebben – tot diep in de nacht – een feestje – vaak – zelf

Oefening 17

Maak nu de zinnen af.

1 De cursist vraagt of _____

- 2 De docent zegt dat _____
_____
- 3 Ik hoop dat _____
_____
- 4 Weet jij wanneer _____
_____
- 5 Ik geloof dat _____
_____
- 6 In de krant staat dat _____
_____
- 7 Weet u waar _____
_____
- 8 De buurman zei dat _____
_____
- 9 Heb jij gehoord waarom _____
_____
- 10 Ik wist niet dat _____
_____

De bijzin vooraan in de zin

Je kunt de zin ook beginnen met een **bijzin**. De **hoofdzin** begint dan met de **persoonsvorm**.

Bijzin				Hoofdzin			
(voeg)-woord	onder-werp	rest	werkwoord(en)	persoons-vorm	onder-werp	rest	werk-woord(en)
Als	je	het huiswerk	hebt gemaakt,	kun	je	het zelf	nakijken.
Wat	zij	nu	vertelt,	kan	ik	niet	begrijpen.

Oefening 18**Maak van twee zinnen één zin. Doe dit steeds op twee manieren.***Bijvoorbeeld:**Mijn vriendin is ziek. / Ik moet mijn vriendin bellen.**Omdat mijn vriendin ziek is, moet ik haar bellen.**Ik moet mijn vriendin bellen, omdat zij ziek is. (... , want zij is ziek.)*

- 1 Mijn zoon mag tv kijken. Zijn huiswerk is klaar.
- 2 Het regent de hele zondag. Ik verveel me.
- 3 Mijn schoonvader woont in een verzorgingshuis. Hij is niet zo eenzaam meer.
- 4 We moeten zo veel huiswerk maken. Ik heb geen tijd meer voor leuke dingen.
- 5 We hadden de boodschappen gedaan. Ik zette een lekkere pot thee.

Oefening 19**Maak de zinnen af.**

- 1 Als _____
_____, ben ik teleurgesteld.
- 2 Nadat _____
_____, was ze doodmoe.
- 3 Toen ik dat nieuws hoorde, _____
_____.
- 4 Voordat ik die film ga kijken, _____
_____.
- 5 Als _____,
_____.
- 6 Toen _____,
_____.
- 7 Sinds _____,
_____.
- 8 Zodra _____,
_____.

Oefening 20

Kijk naar de e-mails hierna. Maak de zinnen af.

E-mail 1: Irina nodigt een cursiste van haar vorige lesgroep (Kiymet) uit voor een feestje.

E-mail 2: Ahmet schrijft aan zijn docent Rob dat hij niet naar de les kan komen.

1

feestje!

Bestand Bewerken Beeld Invoegen Opmaak Extra Bericht Help

Verzenden

Aan: Kiymet Demir

CC:

BCC:

Onderwerp: feestje!

Arial 12

Hoi Kiymet,

Hoe is het met je?

Wat ben je gaan doen na de cursus voor het staatsexamen?

Op vrijdag 20 januari geef ik een feestje, omdat _____

Heb je zin om dan te komen?

Er komen veel mensen van onze oude groep.

Ik hoop natuurlijk dat _____

Als _____, vind ik dat ook prima.

Kun je het nog even laten weten?

Groeten van Irina

2

afmelding voor de les

Bestand Bewerken Beeld Invoegen Opmaak Extra Bericht Help

Verzenden

Aan: Rob de Boer

CC:

BCC:

Onderwerp: afmelding voor de les

Arial 12

Beste Rob,

Vandaag kan ik helaas niet naar de les komen, omdat _____

Ik hoop er morgen weer te zijn.

Maar dat lukt dus alleen, als _____

Kun je nog even doorgeven wat _____?

Hartelijke groet van Ahmet